

**Zet de klok stil,
leef naar het ritme van de dag**

Uurwerken, aanwezig in iedere leefruimte, markeren elk belangrijk moment van de dag. Ze geven de uren aan die ons dan dicteren wat we moeten doen. Een Franse voorziening voor jonge kinderen ging de uitdaging aan om deze orde en regelmaat ter discussie te stellen en kritisch te onderzoeken. Het team van pedagogisch kindbegeleiders besloot alle uurwerken stil te zetten en zich te laten inspireren door het ritme van de dag.

DOOR: CHRISTINE SCHUHL – Het avontuur begon tijdens een praktijkbespreking (volgens de methodiek van de waarderende praktijkanalyse) na meer dan een uur observatie van een groepje van 12 kinderen tussen 13 en 24 maanden. Deze observatie richtte zich op de etenstijd na het verluieren. Bevelen van volwassenen, zoals 'haast je' of 'komaan, ze wachten op je' toonden aan dat de kinderen moeite hadden om zich aan te passen aan het ritme dat werd verwacht door de volwassene. Tijdens de besprekingen gaven de begeleiders duidelijk aan dat ze altijd onder tijdsdruk stonden, doordat de organisatie van de ene actie (de maaltijd) naar de andere (het verluieren) wordt gedirigeerd door de klok. Een kindbegeleidster stelt dat ze altijd moeten hollen en haasten; er lijkt geen andere mogelijkheid, met die klok die hen altijd tot de orde roept.

Zonder horloges

En als we nu eens een dag zonder horloges organiseerden? Dit idee, ver voorbij het alle-daagse, werd onmiddellijk met groot enthousiasme ontvangen door de kindbegeleiders. Vertrekkend vanuit een geïmproviseerde doch gecontroleerde methode, heeft iedereen meegewerkt aan de organisatie van deze dag, die wel een vast begin- en einduur had (van 8.00 uur tot 16.00 uur). De eetmomenten vielen buiten dit project, wat ons toeliet twee referentiepunten in de tijd te bewaren (het middagmaal en het vieruurtje). Het is van belang een zeker kader te behouden om dit project vorm te kunnen geven, met precieze vraagstellingen, zoals 'moeten we de ouders inlichten'? Of nog: hoe kunnen we het verloop van deze dag – in verhouding met een meer 'gewone' dag – overzien, zonder dat er een soort tijdsbewaker is? Hier werden verschillende vergaderingen aan besteed, opdat we samen konden onderzoeken waar de grenzen van de mogelijkheden lagen en iedereen mee wilde doen. We vonden het niet noodzakelijk de ouders in te lichten, omdat we verkozen het initiatief te presenteren – met een knipoo – tijdens een forumdag op het einde van het jaar. Dit zou ons toelaten om hen te sensibiliseren over het dagritme van hun kinderen. Dit project hield ook

weinig risico in op de organisatie van de dag van hun kinderen. Het kwam er voor de kindbegeleiders vooral op aan hun eigen opeenvolging van belangrijke momenten en de plaats van het kind in de planning te tonen.

Een nauwkeurige uitwerking

Deze dag werd zorgvuldig voorbereid. Alle uurwerken werden uitgeschakeld. Elke begeleider gaf – soms met tegenzin! – zijn uurwerk af en gsm's werden – zoals gebruikelijk – weggehaald. Zelfs uurwerken in elektronische apparaten werden uitgezet. Het duurde meer dan een halfuur om overal in het gebouw de uurwerken uit te schakelen en er zeker van te zijn dat elke tijdsaanduiding was weggenomen. In elke leefruimte werd een teamlid aangeduid die een uurwerk aanhield en de tijd noteerde van aankomst van de kinderen en hun ouders, van pauzes van begeleiders, van tijd met de kinderen. Natuurlijk mocht ook voor het toedienen van medicatie het uur bekendgemaakt worden. Binnen deze structuur en voorbereiding kon de 'dag zonder tijd' beginnen.

De dag zelf waren de begeleiders opgewonden en gingen ze voluit voor dit originele experiment. De kinderen van hun kant, die de dynamiek onder de volwassenen aanvoelden, waren heel participatief en lieten zich leiden door deze dag, waar het 'haast je' niet meer aan de orde was.

Inspiratie

De dag zonder horloge begon dus om 8 uur, met de ontvangst van de gezinnen. Ik vond dat de begeleiders dit deel van de ochtend heel sereen aanpakten en zich richtten op het kind, zonder zich te haasten om de kinderen te verdelen in hun leefgroepen. Verschillende begeleiders lieten zich leiden door hun inspiratie. Ze gaven meer tijd dan gewoonlijk aan kinderen om rustig te spelen, activiteiten werden later dan gewoonlijk en minder categoriek voorgesteld. De tijdstippen van de belangrijkste gebeurtenissen bij de leefgroepen verschoven op een 'natuurlijke' wijze met ongeveer 20 minuten in vergelijking met de gebruikelijke timing. Het is op het ogenblik van de maaltijd dat dit loslaten van het gebruikelijke schema het meest opviel. Sommige groepen waren nog niet

klaar om aan tafel te gaan en waren nog aan het spelen toen de maaltijdkar arriveerde.

In de leefgroep van de baby's gingen verschillende kinderen, zoals gewoonlijk, nog een dutje doen in de voormiddag. Zonder enige verwijzing naar het uur van de dag ging het kind slapen. De observatie en de inschatting van zijn behoefte door de kinderverzorgster volstond om hem te slapen te leggen, zonder interpretatie, maar door alertheid voor zijn reële behoefte.

Betrouwbare overdracht

Tijdens de vergaderingen die volgden op dit project, werden verschillende onderzoeksvragen opgeworpen. De belangrijkste was de vraag naar de overdracht. Als je geen uurwerk hebt, hoe kan je dan betrouwbaar rapporteren aan de ouders, over het uur van de maaltijd, de lengte van de slaap, de momenten van verschonen? De begeleiders voelden zich enigszins beperkt nu het doorgeven van informatie anders diende te gaan. Ze konden bijvoorbeeld niet zeggen aan de ouders dat hun kind had geslapen van halftwee tot drie uur, dus anderhalf uur, maar wel dat ze 'een beetje' hadden geslapen of dat ze goed hadden gerust, zonder precies de duur aan te geven.

Het is vanuit deze ervaring dat de teams ten slotte zijn gaan werken rond breng- en haalmomenten, door bijvoorbeeld na te denken of het nodig is om in de schriftjes van de kinderen de exacte duur te noteren van de verschillende activiteiten op een dag. Deze ervaring heeft ook vragen opgeworpen rondom de organisatie van een dag, met onvermijdelijk vaste momenten, zoals maaltijden en middagdutjes. De hele opvang is geherdefinieerd opdat het kind minder zou worden gedwongen in strakke tijdschema's.

De teams hebben ook gewerkt aan het idee van het beleven van het nu met het kind. Bij de activiteit van het schilderen bijvoorbeeld, in de leefgroep van de oudste kinderen, merkten ze dat ze al anticipeerden op het opruimen, nog voor de activiteit had plaatsgevonden. Er was een duidelijke vrees om de andere collega's in tijdnood te brengen met hun pauzes of om vertraging te veroorzaken. Binnen de teams werden deze tijdsverhoudingen besproken en geanalyseerd en dit heeft het dagelijkse ritme en dat van de kinderen